

Turkish Studies

Educational Sciences

Volume 13/19, Summer 2018, p. 681-696

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13746>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Haziran 2018

✓ Accepted/Kabul: Eylül 2018

✍ Referees/Hakemler: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TAŞ - Dr. Öğr. Üyesi
Gazanfer ANLI

This article was checked by iThenticate.

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN YARATICILIKLARI İLE AHLAKİ OLGUNLUK VE AKADEMİK BAŞARI İLİŞKİSİ*

Mustafa Yüksel ERDOĞDU* - Turgay ŞİRİN**

ÖZET

Bu araştırmanın ana amacı ilköğretim öğrencilerinin yaratıcılıklarının gelişimi ile empati, ahlaki olgunluk ve akademik başarı arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Araştırma betimsel korelasyonel araştırma modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evreni İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki tüm ilköğretim okullarıdır. Araştırmanın verileri 45 ilköğretim okulunun 4. Sınıfında okuyan öğrencilerden elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemi 528'i kız (% 54), 454'ü (% 46) erkek olmak üzere toplam 982 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği, Ahlaki Olgunluk Ölçeği ve Empati Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada iki değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı için t testi, ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığı için tek yönlü varyans analizi ikiden fazla bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini yordamak için çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Ahlaki olgunluk, empati ve öğrencilerin akademik başarıları ile öğrencilerin yaratıcılıkları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Adı geçen üç değişken birlikte yaratıcılık düzeyindeki varyansın sadece % 19'unu açıklamaktadır, yordayıcı değişkenlerin yaratıcılık üzerindeki görece önem sırası; başarı puanları, empati ve ahlaki olgunluktur. Sportif ve sosyo kültürel faaliyetlere katılmak öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini artırmakta, empati becerilerini geliştirmekte, ahlaki olgunluğu artırmaktadır. Kardeş sayısı, kardeş sırası, gelir anne babanın eğitimi ile çocukların yaratıcılıkları arasında anlamlı ilişkiler gözlenmemiştir. Öğrencilerin yaratıcı becerileri ile ilişkili değişkenlerin ortaya konulması ve eğitim

* Bu makale 8-10 Haziran 2015 yılında İstanbul'da yapılan "2nd International Conference On Education Social Sciences and Humanities" adlı konferansta sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

* Doç. Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, El-mek: myerdogdu@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, El-mek: turgaysirin@gmail.com

ortamlarından bunların dikkate alınması onların gelişimleri üzerinde önemli etkileri olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Ahlaki Olgunluk, Empati

THE RELATIONSHIP OF EMPATHY MORAL MATURITY AND ACADEMIC ACHIEVEMENT WITH THE DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' CREATIVENESS

ABSTRACT

The primary purpose of this study was to examine “The Relationship of Empathy, Moral Maturity and Academic Achievement with the Development of Primary School Students’ Creativeness”. This study was conducted in accordance with descriptive correlation research model. The population of this study is all of the primary schools in the district of İstanbul Metropolitan Municipality. Data of the study was obtained from the fourth grade students from 45 different primary schools. The sample of the study consists of 982 students in which there are 528 female (54 %) and 454 male (46 %) students. In the research, Creativity Rating Scale, Moral Maturity Scale and Empathy Scale were used. In the study, t-test for the significance of the difference between the two variable means and one-way analysis of variance for the significance of the difference between the two averages, multiple regression analysis was used to predict the effect of more than two independent variables on the dependent variable. This research shows that there is a significant relationship of empathy, moral maturity and academic achievement with the development of primary school students’ creativeness. Three variables of this study explain 19 % of variance of creativity level all together. Relative order of importance of predictor variables: achievement scores, empathy and moral maturity. Attending sportive and socio-cultural activities improve the level of creativity, empathy and moral maturity. It was observed that there is a significant relationship of the number of siblings, the order of siblings, income, and the education level of parents with the level of creativity. It is thought that the variables related to students' creative skills and their taking into account the educational environments have important effects on their development.

STRUCTURED ABSTRACT

The consensus of scholars on the concept of creativity is that creativity is doing a new and different thing or creativity can be assessed based on a product which can be observed. In the school environment, students who are intellectually successful are getting more support but their creativity is ignored. In terms of the development of communities, individuals who are intellectually high-level as well as the individuals who have high-level of creativity are needed. This study aims to determine the variables which are possible to affect the creativity of the students and by this way, to improve the development of creativity.

In general, creativity is a feature that is inborn in every individual and the individual's own unique and complex mental ability. A creative person is the one who has an agile mind and flexible thinking and, is in an effort to achieve situations that no one is dare to do.

There are variety of variables which are able to affect and improve creativity of children. This study examined the relationship of empathy, moral maturity and academic achievement with the development of primary school students' creativeness. Morality, has a variety of meanings, but is in particular describing behaviors and relationships of people and in general, a set of rules created by society as good and evil.

It is predictable that moral behaviors, which are advised by parents and determined by society, contribute to children' development of different thoughts and emotions. This study aimed to make a significant contribution to the literature by seeking an answer to the question that "how does this predictable change affect the creative emotions, in this regard, do children' development of creativity have the same degree with the development of moral behaviors in children?"

In this study, another questioned variable is empathy skill. Empathy is understanding and feeling emotions and thoughts of someone else correctly by placing oneself in that person's position and the process of communicating this matter to that person (Dökmen, 1995).

A great deal of researches on children show that children with strong empathy skill also have strong personal and social adjustment. It was observed that empathy-training reduced aggression and anti-social behaviors and increased the social adjustment of children (Eisenberg ve Fabes, 1990).

Besides, in this study, the relationship between academic achievement and creativity was pointed out. According to Wolman (1973), the concept of achievement is "an advance in the direction of success in achieving a desired outcome". Therefore, achievement is defined such a wide range but in general, when achievement in education is mentioned, often "Academic Achievement" which is skills developed in school lessons or acquired knowledge and referred to the grades appreciated by teachers, determined by test scores or both is meant (Carter, Good, 1973). Nowadays, science, technology, engineering, political science, art, fashion, decoration, advertisement, business life and a world of scientific, artistic, social and industrial activities are in a fundamental change like education; therefore, brave and creative individuals who are able to plan, structure, process and evaluate this change (May, 2007).

In education systems, cognitive skills are put excessive emphasis on but creativity is often ruled out. Thanks to creativity, people made plenty of discovery and produced essential artwork. In this research, variables influencing creativity are revealed and results of this study provided significant contribution to the literature in which preventions and arrangements to develop creativity of students were determined.

The primary purpose of this study was to examine "the relationship of empathy, moral maturity and academic achievement with the development of primary school students' creativeness".

This study was conducted in accordance with descriptive correlation research model. The population of this study is all of the

primary schools in the district of İstanbul Metropolitan Municipality. Data of the study was obtained from the fourth grade students from 45 different primary schools. The sample of the study was consists of 982 students in which there are 528 female (54 %) and 454 male (46 %) students. In the research, Creativity Rating Scale, Moral Maturity Scale and Empathy Scale were used. Also, demographic information was obtained from the students by using a questionnaire.

In this research, multiple regression analysis was used in order to determine the order of importance of moral maturity, empathy and academic achievement in predicting creativity. Nevertheless, t- test was used in order to understand whether there is a significant different between the means of two samples and one-way analysis of variance (ANOVA) was used to investigate if there is a significant difference among means of more than two variables.

This research shows that there is a significant relationship of empathy, moral maturity and academic achievement with the development of primary school students' creativeness. Three variables of this study explain 19 % of variance of creativity level all together. Relative order of importance of predictor variables: achievement scores, empathy and moral maturity. Attending sportive and socio-cultural activities improve the level of creativity, empathy and moral maturity. It was observed that there is a significant relationship of the number of siblings, the order of siblings, income, and the education level of parents with the level of creativity.

It can be suggested that academically successful students' creativity should be developed, empathy skills should be improved and moral maturity should be enhanced by education of values programs. In the schools, social and cultural activities should be given wide coverage to in order for developing students' creativity. Improvement and change in the communities are possible with the presence of creative individuals; in this regard, target of the education should be improving creativity and eliminating the barriers to creativity by doing necessary arrangement.

Keywords: Creativity, Moral Maturity, Empathy

GİRİŞ

Yaratıcılığın birçok bilim insanına göre farklı tanımlamaları mevcuttur. Torrance'a göre (1962) yaratıcılık, problemlere duyarlı olmaktır. Bu bağlamda, eksikliğin duyulması, bunlarla ilgili hipotezlerin ve bilgilerin düzenlenmesi, sorunların çözüme dönük tahminlerde bulunma, hipotezleri test edip gerekli değişiklikleri yapmak yaratıcılığın önemli göstergeleridir. Black'a göre yaratıcılık; özgünlük, alışılmışın dışında, yenilik, daha önceden denenmemiş, test edilmemiş olma anlamları ifade eder ve bireylerin yaşamda daha keşfedici daha esnek olmasını sağlamaktadır (akt. Okutan 2012). Simpson'a (1922) göre yaratıcılık kavramı Torrance'ın yaratıcılık kavramı ile benzerlikler göstermektedir. Ona göre yaratıcılık; sorunlara ve problemlere karşı duyarlı olma, problemi tanımlama ve çözüm arama, eksik olan yönlerine dönük hipotezler kurma ve gerektiğinde bunları sınama ve sonucu raporlaştırmadır (Akt: Sungur 1997). San (1996), yaratıcılığı; başkalarından farklı düşünen, problemlere yeni çözüm önerileri sunan üst düzeyde sentezde bulanabilen bireyler olarak ifade etmektedir (Akt. Süzen, 1987). Morgan'a göre (1986) yaratıcı kişiler yeni ve özgün bir şey bulma çabası içinde olanlardır. Gardner'e (1978) göre yaratıcılık bir süreç olduğu kadar bunun sonunda da bir ürün ortaya koyma durumudur. Süreç kısmı genel olarak zihin yürütme işlem

basamaklarından oluşurken, ürün kısmı tamamen özgün ve yeni olmak zorundadır. Ortaya çıkan ürün problemin çözümüne katkı sağlayan benzersiz, tutarlı ve orijinal olması durumunda yaratıcılık özellikleri göstermektedir. Freud'a göre, yaratıcılığın kaynağı bilinçdışı çatışmalardan meydana gelmektedir. Kişilik sistemleri arasındaki çatışmalara karşı bulunan çözümler, yaratıcılığı oluşturur. Çatışmalar egonun kabul edeceği şekilde çözümlenirse yaratıcı bir etkinlik ortaya çıkmaktadır (Vexliard, 1966). Gestaltçılar, yaratıcılık kavramları yerine "üretici düşünme" ve "problem çözme" kavramlarını tercih etmektedirler. Gestaltçılara göre yaratıcılık, yeni bir durum keşfetmek, çözülmesi gereken sorunları, bir sorun yumağında yeniden, yeni çözüm yolları ile ortadan kaldırmaktır (Akt. Sarı, 1998). Çağrışım kuramının temsilcilerinden Mednick'e (1959) göre yaratıcılığı, birbirini çağrıştıran faktörleri birbirlerine yaklaştırarak yeni durumlar ortaya çıkarma olarak tanımlamaktadır. Bu faktörler birbirlerinden ne kadar farklıysa ortaya konulan çözüm ve üründe o kadar yaratıcı özellikleri taşımaktadır (Yavuzer, 1996). Bilişsel yaklaşımçılar yaratıcılığı zihnin bir ürünü olarak değerlendirmekte ve yaratıcılığı; üründe, problem çözmede, akıcı, esnek ve özgün ürünlerin meydana getirildiği zihinsel süreç olarak ele almaktadırlar (Sungur, 1992).

Genel olarak yaratıcılık; doğuştan getirilen her bireyde var olan bir özelliktir ve bireyin kendine özgü, karmaşık zihinsel yeteneğe sahip olmasıdır. Yaratıcı insan hızlı, esnek düşünen ve kimsenin yapmaya cesaret edemediği durumları meydana getirme çabası içinde olmandır.

Yaratıcılık neden önemli bir yetenektir sorusuna verilebilecek birçok yanıt olmakla birlikte Torrance (1965) göre; teknolojinin gelişiminden edebiyat, sanat ve mimariye kadar birçok ürünün ortaya çıkmasının nedeni yaratıcılıktır. Yaratıcılık sadece bir sorun çözme, orijinal bir ürün ortaya koymak olarak düşünülmemelidir. Yaratıcılık aynı zamanda bilişsel yönden daha sağlıklı olmaya da neden olmakta eğitim ve meslek yaşamında başarılı olmak içinde önem arz etmektedir. Günümüz dünyasında hemen hemen her bilim dalında teknolojiden siyasete, sanattan moda kadar akla gelebilecek her oluşum bir değişim sürecindedir ve bu değişimi sağlayacak ve geliştirecek bireylerin özellikle yaratıcılık özelliklerinin ön planda olması gerekmektedir (May, 2007).

Çocukların yaratıcılık gelişimini etkileyebilecek ve geliştirecek birçok değişken bulunmaktadır. Bu araştırmada ahlaki olgunluk, empati becerileri ve akademik başarı ile yaratıcılık arasındaki ilişkiler ortaya konulmuştur. Araştırmaya konu olan değişkenlerden biri ahlaki olgunluktur. Ahlaki olgunluğu tanımlamadan önce ahlak kavramının üzerinde durmakta fayda vardır. Ahlak farklı anlamlar içermekle birlikte insan ilişkilerinin ve insan davranışlarının bununla birlikte toplumdaki kuralların iyi ya da kötü olarak tanımlanmasıdır ve genel olarak bu kurallara insanların uyması beklenmektedir (Aydın, 2003,). Ahlak; iyi ya da kötü davranışlar bütünü olarak görülmekte ve insanların kendi toplumsal yapılarında uymak zorunda olduğu davranışlar ve kurallar olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte iyi ya da kötü davranışların neler olduğu konusunda değişken yargılar bulunmaktadır. Bu nedenle iyi ve kötü olarak kabul edilecek davranışların neler olduğu hususunda toplumsal ortak bir temel olmadığı gözlenmektedir (Kulaksızoğlu, 1997).

Ahlaki olgunluk ise, sahip olunan düşünce, duygu, davranış ve tutum açısından donanımlı ve üst düzeyde olma durumudur, ahlaki olgunluk ahlaki davranışlar olarak kabul edilen niteliklerin birlikteliğinden meydana gelmektedir. Bu bağlamda ahlaki olgunluk; ahlak dışı olarak kabul edilen sapmaların vicdanda hemen hissedilmesini sağlayan ve bireyin ahlaki açıdan mükemmele ulaşmasına katkı sağlayan bir duygu durumudur. Ahlaki olgunluğa sahip bireylerin; güvenilir, saygılı, adaletli, oto kontrole ve empatik becerilere sahip, toplumun ve devletin koyduğu kurallara karşı duyarlı olan ve azami bunlara uymaya çabalayan davranış ve tutumlar göstermeleri beklenmektedir (Lickona, 1991). Ahlaki özelliklerin kazanılması açısından ilk çocukluk dönemi önemli bir süreçtir. Bu nedenle Russel (1984) ve Kant (1933) ahlak eğitiminin çocuklara küçük yaşlarda verilmesi gerektiğini savunmaktadırlar (akt. Mabaçoğlu, 1997). Sosyal farklılıklar konusunda bilinçlendirilen çocuklar ahlaki gelişim açısından önemli değerler kazanmakta, bunun

sonucu olarak bu çocukların erdemli olmaları sağlanarak ahlaki özellikleri kazanmaları mümkün olabilmektedir (Arthur, 1979; Lickona, 1977).

Anne babaların çocuklarına tavsiye ettiği kendileri ve toplumca belirlenen ahlaki davranışların çocuklarda farklı düşünceler ve duygular oluşumuna katkı sağladığı beklenen bir durumdur. Bu araştırmada, oluşması düşünülen bu farklılığın çocuklarda yaratıcı duyguları nasıl etkilediğinin ortaya konulması bu bağlamda “çocuklarda ahlaki davranışların kazandırılmasının onların yaratıcılıklarını da aynı ölçüde geliştirmekte midir?” Sorusuna yanıt aranarak literatüre önemli katkılar sağlanmak amaçlanmıştır.

Araştırmada sorgulanan diğer bir değişken empati becerisidir. Empati; bir insanın kendini başkalarının yerine koyabilmesi, onun his ve düşüncelerini anlaması ve anladıklarını ona ifade edebilme becerisidir (Dökmen, 1995). Çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar göstermektedir ki empati becerisi yüksek olan çocukların kişisel ve sosyal uyumları oldukça yüksektir. Çocuklara kazandırılan empati becerilerinin onların saldırganlığını ve antisosyal davranışlarını azalttığı ve sosyal uyumlarını artırdığı gözlenmiştir (Eisenberg ve Fabes, 1990).

Araştırmada ayrıca akademik başarı ve yaratıcılık arasındaki ilişkiler de ortaya konulmuştur. Wolman’a (1973) göre başarı ““istenilen bir sonuca ulaşma yönünde bir ilerlemedir”. Bununla birlikte başarı denildiğinde akla ilk gelen okullarda sınavlarla elde edilen puanlardır ve bunlara da akademik başarı denilmektedir (Carter ve Good, 1973). Akademik başarı genellikle, öğrencilerin duyuşsal özelliklerinin dışında daha çok zihinsel ve bununla ilişkili olarak davranışlarında gösterdikleri değişim olarak ifade edilir (Ahmann, Stanley ve Marvin, 1971). Bununla birlikte başarıyı sadece okulda okutulan derslerle öğrencilerde gözlemlenen davranış ve zihinsel değişim olarak görmekte başarı kavramını sınırlandırmaktadır. Bu nedenle başarı; sadece derslerin amaçları dâhilinde elde edilen bilgi beceriler değil aynı zamanda elde edilen değer, duygu ve ilgi gibi duyuşsal özellikleri de içine alan genel bir kavram olarak düşünülmelidir (Julian ve Stanley, 1972).

Genel olarak bakıldığında eğitim öğretim etkinlikleri ve akademik etkinlikler öğrencilerin zihinsel becerilerini artırmaya ve geliştirmeye göre düzenlenmiş ancak yaratıcılık göz ardı edilmiştir. Zihinsel olarak üstün nitelikli öğrencilerin bu becerileri pekiştirilmiş üst düzeyde yaratıcı olan öğrenciler bu süreçte dikkate alınmamıştır. Halbuki teknolojinin ve toplumun gelişiminde üst düzey yaratıcı insanlara da gereksinim duyulmaktadır. Yaratıcılık bütün insanlarda var olan bir özelliktir ve geliştirilmeye oldukça uygundur. Bu araştırma ile öncelikle yaratıcılık konusunda farkındalık yaratmak ve yaratıcılığın gelişimi ile ilgili olduğu düşünülen değişkenlerin yaratıcılıkla ilişkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın ana amacı ilköğretim öğrencilerinin yaratıcılıklarının gelişimi ile empati, ahlaki olgunluk ve akademik başarı ilişkisini ortaya koymaktır. Bu bağlamda bu araştırmanın betimsel ilişkisel modelde olduğunu belirtmek mümkündür.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni İstanbul İli Büyükşehir Belediye sınırları içindeki tüm ilköğretim okullarının dördüncü sınıf öğrencileridir. Araştırmanın verileri, Anadolu yakasındaki 38, Avrupa yakasındaki 52 okuldan olmak üzere toplam 982 öğrenciden elde edilmiştir. Araştırmaya alınan öğrencilerden 528’si (% 54) kız, 454’ü (% 46) erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans yapan öğretmenlerin okullarından elde edilmiştir. Öncelikle öğrencilere çalışmanın amacı belirtilmiş, araştırmaya gönüllü katılan öğrencilere ayrı günlerde olmak üzere iki oturumda ölçme araçları uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin yaratıcılıklarını ölçmek amacıyla Williams tarafından 1980 yılında geliştirilen Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek Farklı Düşünme ve Farklı Hissetme Testi olmak üzere iki form ve dokuz alt testten meydana gelmektedir. Bu çalışmada ölçeğin “ Farklı Hissetme Testi” kullanılmıştır. Farklı Hissetme Testinin “Merak”, “Karmaşıklık”, “Risk Alma” ve “ Hayal Kurma” olmak üzere dört alt ölçeği bulunmaktadır. Ölçek Erdoğan tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçeğin paralel testler yoluyla elde edilen güvenilirlik katsayıları .14 ile .64 arasında değişmektedir. Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerlilik yöntemiyle elde edilen geçerlilik katsayıları da .11 ile .19 arasında değişmektedir (Erdoğan, 2005).

Ahlaki Olgunluk Ölçeği ise Dilmaç tarafından 1999 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach güvenilirliği .73, iç tutarlılık katsayısı .66 olarak hesaplanmış ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Ahlaki olgunluk ölçeğinin içerik geçerliliğinin sağlanması çalışmaları kapsamında 108 maddeden oluşan ölçeğin madde analizi çalışmaları sonucunda 25 maddenin 0.01 seviyesinde, 42 maddenin 0.05 seviyesinde anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin geçerlilik çalışması olarak madde ayırt edicilikleri hesaplanmış iç tutarlılığı yüksek olan 66 madde asıl ahlaki olgunluk ölçeğine konulmuştur. Bu 66 maddenin 37’si olumlu, 29’u olumsuz ifadeden oluşmaktadır.

Araştırmada kullanılan “Çocuk ve Ergenler için Empati Ölçeği” Bryant (1982) tarafından geliştirilmiş, Yılmaz (2003) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirliği .70, test tekrar test güvenilirliği .69 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışması için faktör analizi yapılmış faktör yüklerinin .15 ile .57 arasında değiştiği gözlenmiştir. Ölçeğin duygusal empati (7 madde) ve bilişsel empati (6 madde) olmak üzere iki alt ölçeği bulunmaktadır. Ölçeğin tümü için Cronbach Alfa katsayısı .92, duygusal empati için .89 ve bilişsel empati için .84 bulunmuştur.

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının yeniden güvenilirlik değerleri hesaplanmamış, ölçekten elde edilen puanların geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği varsayılmıştır.

Öğrencilerin başarı puanları okullarından alınan notlara göre belirlenmiş, ayrıca araştırmacı tarafında öğrencilerin demografik bilgilerini ortaya koymak amacıyla da anket geliştirilmiş ve uygulanmıştır.

Verilerin Analizi ve Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Bu çalışmadan elde edilen tüm veriler, bilgisayar programı olan sosyal bilimler için istatistik paket programı SPSS 18.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek puanlarının Kolmogorov Smirnov değerleri .05’den büyük olmasından dolayı dağılımın normallik varsayımını karşıladığı kabul edilmiştir. Yaratıcılığın yordanması amacıyla çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. . Çoklu regresyon analizinin kullanılmasında çoklu bağıntının araştırılması gerekmektedir. Bu bağlamda bağımsız değişkenler (ahlaki olgunluk, empati ve başarı puanları) arasındaki ilişkiler .70’den küçük, VIF(varyans büyütme faktörü) değerleri 10’den küçük olduğundan değişkenler arasında çoklu bağlantı gözlenmektedir. Bağımsız değişkenlerin eş varyanslılık durumları dikkate alındığında verilerin normale yakın dağılım gösterdikleri gözlenmektedir(Büyüköztürk 2012). Sonuç olarak elde edilen istatistik verileri araştırmanın değişkenleri için çoklu regresyon analizinin kullanılabileceğini göstermektedir. Araştırmada ayrıca ikiden fazla bağımsız değişkenlerle yaratıcılık arasındaki farkın anlamlılığı için Tek Yönlü Varyans

analizi, iki değişken arasındaki ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı için de ilişkisiz t testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada uygulanan ölçme araçlarından elde edilen puanların betimsel istatistiklerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Betimsel İstatistikleri

Ölçekler	$\bar{X} \pm S$	Minimum	Maksimum
Merak	16,68 ± 3,55	2,00	25,00
Hayal kurma	16,93±3,50	2,00	29,00
Karmaşıklık	18,34±3,44	5,00	25,00
Risk	17,14±3,94	3,00	24,00
Toplam	70,97±12,08	20,00	92,00
Ahlaki olgunluk	169,56±55,47	72,00	173,00
Empati	67,27±11,48	13,00	106,00

Tablo 1’de görüldüğü gibi Yaratıcılık Farklı Hissetme alt ölçek puanlarının ortalaması 16,68 ile 18,34, standart sapmaları da 3,44 ile 3,94 arasında değişmektedir. Ahlaki olgunluk ölçeği puanlarının ortalaması 169,56 standart sapması 55,47, empati ölçeğinin ortalaması 67,27 standart sapması 11,48 olarak hesaplanmıştır.

Öğrencilerin empati, ahlaki olgunluk ve başarı notlarının onların yaratıcılıklarını anlamlı bir şekilde yordama durumunu test etmek için çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

Öğrencilerin Yaratıcılıklarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçlarına Tablo-2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Yaratıcılıklarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Standart		β	T	p	İkili r	Kısmi r
	B	Hata					
Sabit	53,73	2,864		18,763	,000		
Ahlaki Olgunluk	,015	,007	,068	2,151	,032	,390	,069
Empati	,306	,033	,320	3,162	,002	,420	,101
Başarı Puanları	2,874	,656	,539	4,381	,000	,659	,439

R=0.44 R²=0.19
F(3-973)=13.36 P=.000

Ahlaki olgunluk , empati ve öğrencilerin akademik başarıları birlikte öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır (R=0.44, R²=0.19, p<0.001). Adı geçen üç değişken birlikte yaratıcılık düzeyindeki varyansın % 19’unu açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin yaratıcılık üzerindeki görece önem sırası; başarı puanları, empati ve ahlaki olgunluktur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise her üç değişkeninde yaratıcılık üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Yaratıcılık alt ölçekleri Empati ve Ahlaki Olgunluk Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre T testi Sonuçlarına Tablo-3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Yaratıcılık Alt Ölçekleri Empati ve Ahlaki Olgunluk Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Cinsiyete Göre T testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{X} \pm S$	sd	t	p
Hayal Kurma	Kız	526	16,60±3.46	976	2.34	.019**
	Erkek	453	17,21±3.66			
Risk Alma	Kız	526	16,87±4.26	946	2.40	.042**
	Erkek	453	17,40±3.05			
Merak	Kız	526	18,58±3,46	977	,973	,326
	Erkek	453	18.80±3,55			
Karmaşıklık	Kız	526	18,20±3,62	977	1,68	,092
	Erkek	453	18,57±3,22			
Toplam	Kız	526	69,24±12.21	977	2.00	.045**
	Erkek	453	72,79±11.82			
Empati	Kız	526	69,14±9.39	978	5.56	.000*
	Erkek	453	65,10±13.21			
Ahlaki Olgunluk	Kız	526	173,01±72.85	978	2.06	.038**
	Erkek	453	165,69±21.40			

*p<.01 **p<.05

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin hayal kurma alt ölçeğinden elde edilen puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [t(976)=2.34, p<.05]. Erkek öğrencilerin hayal kurma düzeyleri (\bar{x} =17.21) kız öğrencilere göre (\bar{x} =16.60) daha yüksektir.

Öğrencilerin risk alma alt ölçeğinden elde edilen puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [t(946)=2.30, p<.05]. Erkek öğrencilerin Risk Alma düzeyleri (\bar{x} =17.40) kız öğrencilere göre (\bar{x} =16.87) daha yüksektir.

Öğrencilerin merak alt ölçeğinden [t(977)=,973, p>.05] ve karmaşıklık alt ölçeğinden [t(977)=,1,68, p>.05] alınan puanlar arasında cinsiyet değişkenine göre gruplar arasında gözlenen farklar anlamlı değildir.

Öğrencilerin yaratıcılık toplam puanlarından elde edilen değerler cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [t(977)=2.00, p<.05]. Erkek öğrencilerin yaratıcılık toplam puan düzeyleri (\bar{x} =72.79) kız öğrencilere göre (\bar{x} =69.24) daha yüksektir.

Öğrencilerin empati ölçeği puanlarından elde edilen değerler cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [t(978)=5.56, p<.01]. Kız öğrencilerin empati düzeyleri (\bar{x} =69.14) erkek öğrencilere göre (\bar{x} =65.10) daha yüksektir

Öğrencilerin ahlaki olgunluk ölçeği puanlarından elde edilen değerler cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [t(978)=2.06, p<.05]. Kız öğrencilerin Ahlaki olgunluk düzeyleri (\bar{x} =173.01) erkek öğrencilere göre (\bar{x} =165.69) daha yüksektir.

Yaratıcılığın Merak ve Karmaşıklık Alt testlerinden elde edilen puanlar cinsiyete göre anlamlı farklılıklar göstermemektedir.

Öğrencilerin Yaratıcılık alt ölçekleri Empati ve Ahlaki Olgunluk Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının Okulda Kültürel ve Sosyal faaliyetlere Katılma Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarına Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Yaratıcılık Alt Ölçekleri Empati ve Ahlaki Olgunluk Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının Okulda Kültürel ve Sosyal faaliyetlere Katılma Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Kültürel Faaliyet	N	$\bar{X} \pm S$	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kare. Ortal.	f	P
Merak	Evet	601	19,10 \pm 3.24	Gruplararası	277	2	138,698	17,063	,000*
	Bazen	236	18,10 \pm 3.67	Gruplariçi	12070	975	12,380		
	Hayır	141	17,87 \pm 3.09	Toplam	12347				
Hayal kurma	Evet	601	17,31 \pm 3.44	Gruplararası	224	2	112,031	11,203	,000*
	Bazen	236	16,50 \pm 3.89	Gruplariçi	1183.	975	12,095		
	Hayır	141	16,10 \pm 3.90	Toplam	12004				
Karmaşık	Evet	601	18,89 \pm 3.78	Gruplararası	417,	2	208,663	9,262	,000*
	Bazen	236	17,47 \pm 3.00	Gruplariçi	11193	975	11,480		
	Hayır	141	17,69 \pm 3.23	Toplam	11610				
Risk alma	Evet	601	17,69 \pm 3.78	Gruplararası	544	2	272,404	18,176	,000*
	Bazen	236	15,93 \pm 3.80	Gruplariçi	14087	975	14,939		
	Hayır	141	16,63 \pm 3.99	Toplam	14632				
Toplam	Evet	601	72,74 \pm 12.34	Gruplararası	4807	2	2403,77	18,235	,000*
	Bazen	236	67,97 \pm 11.98	Gruplariçi	1358	975	140,880		
	Hayır	141	68,57 \pm 11.48	Toplam	1421				
Ahlaki olgunluk	Evet	601	172,98 \pm 68.33	Gruplararası	2037	2	10185,0	3,322	,036*
	Bazen	236	165,92 \pm 22.34	Gruplariçi	29955	975	3066,08		
	Hayır	141	161,05 \pm 23.89	Toplam	30159				
Empati	Evet	601	68,22 \pm 11.34	Gruplararası	1574	2	787,127	6,027	,003*
	Bazen	236	66,18 \pm 11.94	Gruplariçi	127592	975	130,596		
	Hayır	141	64,95 \pm 10.86	Toplam	129166				

*p<.01 **p<.05

Analiz sonuçlarına göre yaratıcılığın alt boyutlarından olan merak alt ölçeği puanları öğrencilerin kültürel ve sosyal faaliyetlerine katılma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(2-975)=17.06$, $p<.01$]. Sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katılan ($\bar{x}=19.10$) öğrencilerin merak alt ölçeği puanları, “bazen” katılan ($\bar{x}=18.10$) ve “hiç katılmayanlara” ($\bar{x}=17.87$) göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, sadece sürekli sosyal faaliyetlere katılan ve hiç katılmayanlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre yaratıcılığın alt boyutlarından olan hayal kurma alt ölçeği puanları öğrencilerin kültürel ve sosyal faaliyetlerine katılma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(2-975)=11.20$, $p<.01$]. Sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katılan ($\bar{x}=17.31$) öğrencilerin hayal kurma alt ölçeği puanları, “bazen” katılan ($\bar{x}=16.50$) ve “hiç katılmayanlara” ($\bar{x}=16.10$) göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, sadece sürekli sosyal faaliyetlere katılan ve hiç katılmayanlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Yaratıcılığın alt boyutlarından olan karmaşıklık alt ölçeği puanları öğrencilerin kültürel ve sosyal faaliyetlerine katılma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir [$f(2-975)=9.26$, $p<.01$]. Sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katılan ($\bar{x}=18.89$) öğrencilerin karmaşıklık alt ölçeği puanları, “bazen” katılan ($\bar{x}=17.47$) ve “hiç katılmayanlara” ($\bar{x}=17.69$) göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, sadece sürekli sosyal faaliyetlere katılan ve hiç katılmayanlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Yaratıcılığın alt boyutlarından olan risk alma alt ölçeği puanları öğrencilerin kültürel ve sosyal faaliyetlerine katılma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir[f(2-975)=18.17, p<.01]. Sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katılan (\bar{x} =17.69) öğrencilerin risk alma alt ölçeği puanları, “bazen” katılan (\bar{x} =15.93) ve “hiç katılmayanlara” (\bar{x} =16.63) göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, sadece sürekli sosyal faaliyetlere katılan, bazen ve hiç katılmayanlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Yaratıcılık ölçeği toplam puanları öğrencilerin kültürel ve sosyal faaliyetlerine katılma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir[f(2-975)=18.23, p<.01]. Sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katılan (\bar{x} =72.74) öğrencilerin yaratıcılık ölçeği puanları, “bazen” katılan (\bar{x} =67.97) ve “hiç katılmayanlara” (\bar{x} =68.57) göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, sadece sürekli sosyal faaliyetlere katılan, bazen ve hiç katılmayanlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Ahlaki olgunluk ölçeği puanları öğrencilerin kültürel ve sosyal faaliyetlerine katılma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir[f(2-975)=3.32, p<.05]. Sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katılan (\bar{x} =172.98) öğrencilerin ahlaki olgunluk ölçeği puanları, “bazen” katılan (\bar{x} =165.92) ve “hiç katılmayanlara” (\bar{x} =161.05) göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, sadece sürekli sosyal faaliyetlere katılan, bazen ve hiç katılmayanlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Empati ölçeği puanları öğrencilerin kültürel ve sosyal faaliyetlerine katılma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir[f(2-975)=6.03, p<.01]. Sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katılan (\bar{x} =68.22) öğrencilerin empati ölçeği+ puanları, “bazen” katılan (\bar{x} =66.18) ve “hiç katılmayanlara” (\bar{x} =64.95) göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Scheffe testi ile test edilmiş, sadece sürekli sosyal faaliyetlere katılan, bazen ve hiç katılmayanlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir.

Öğrencilerin kardeş sayısı, kardeş sırası, ailenin gelir durumu ile yaratıcılık arasında anlamlı farklılıklar gözlenmemiştir.

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına göre araştırmada ele alınan üç değişkenden (ahlaki olgunluk, empati ve akademik başarı) yaratıcılığı en yüksek düzeyde yordayan akademik başarı olarak gözlenmektedir. Bu bağlamda araştırma verilerine göre akademik olarak başarılı olan öğrencilerin yaratıcılık düzeyinin de yüksek olduğu ifade edilebilir. Erdoğan (2006) tarafından yapılan bir araştırmada; Farklı Hissetme Alt testlerinden elde edilen puanlarla akademik başarı arasındaki ilişkilere bakıldığında risk alma ve hayal kurma alt testten elde edilen puanlarla akademik başarı arasındaki ilişki diğer alt test sonuçlarına göre daha yüksektir. Buna bağlı olarak risk alma konusunda istekli ve cesaretli olanlar ile hayal dünyası daha geniş olanların akademik olarak da daha başarılı olduklarını ifade etmek mümkündür. Bu araştırma bulgunu destekleyecek araştırma sonucuna ulaşılmamakla birlikte daha üst düzey zekaya sahip olanların daha alt düzey zekaya sahip olanlara göre daha yaratıcı özelliklere sahip olduğunu ortaya koyan araştırma bulguları mevcuttur (Kontaş ve Ark., 2016; Donald, 1985; Şeneri, 1995). Kontaş ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada (2016) üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimleriyle problem çözme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Aynı araştırmada kullanılan kariyer gelişim ölçeği alt boyutları olan merak ve araştırma, planlama, denetim odağı ve benliğin üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin problem çözme yeterliliklerinin anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Merak ve araştırma davranışları gelişmiş, geleceğini planlamaya önem veren, içten denetimli ve kendine ilişkin benlik algısı olumlu olan üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin problem çözme yeterliliklerinin yüksek olduğu görülmektedir. Yine Almanya’da 4. sınıfı tamamlamış 1113 öğrenci üzerinde yapılan farklı

bir araştırmanın sonucu, okul başarısında zekanın yaratıcılığa göre daha büyük bir etken olduğuna dikkat çekmekle birlikte yaratıcılık ile akademik başarı arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve öğretmenin öğrencisinin yaratıcı fikirlerine önem verdiği sınıf ortamlarında yaratıcılığın daha çok geliştiğini göstermektedir (Freund ve Holling, 2008). Ai'nin (1999), yaratıcılık ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında yaratıcılığın akademik başarıyı etkileyen bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Erkek öğrenciler için yaratıcılığın akıcılık boyutu ile akademik başarı arasında, kız öğrenciler için ise yaratıcılığın zenginleştirme boyutu ile akademik başarı arasında olumlu yönde yüksek bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kız öğrenciler için yaratıcılığın akıcılık boyutu ile fen bilimleri ve matematik akademik başarısı arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ömeroğlu (1986), yaptığı çalışma ile zeka ile yaratıcılık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Anaokuluna devam eden 70 çocuk üzerinde yaptığı araştırma bulgularına göre zeka ile yaratıcılık düzeyi arasında anlamlı ancak düşük ilişkiler gözlenmektedir. Cronbach (1970) tarafından yapılan çalışmada, yaratıcılık ve zekâ arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda; zekâ testlerinden elde edilen puanlar ile öğrencilerin yaratıcılık testlerinden aldıkları puanlar arasında bir ilişki olduğu gözlenmiştir. İlkokulda öğrenim gören öğrencilerin zekâ testlerinden aldıkları puanlar ile yaratıcılık düzeyleri arasında 0.50 gibi bir ilişki bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında zeka ya da akademik başarı ile yaratıcılık arasında anlamlı ilişkiler gözlenmektedir. Bu bağlamda yaratıcılık becerileri ve zihinsel yetenek birbirini destekleyici özellikler göstermektedir. Nitekim bazı araştırmacılar özellikle üstün yetenekli çocukların eğitiminde gerekli önlem ve uygulamaları yapan ülkelerde mevcut en güvenilir tanılama yöntemi olarak çocuğun bütün yön ve özelliklerinin belirlenmesine olanak tanıyan yaratıcı öğrenme ortamlarının düzenlenmesinin ön plana çıktığını ifade etmektedirler (Arseven ve Yeşiltaş, 2016).

Araştırmada yaratıcılığın en yüksek ikinci yordayıcısı empatik becerilerdir. Empati becerileri insanlarla ilişkileri düzenlemekte ve sağlıklı etkileşimlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle insanlar tarafından anlaşılma duygusuna sahip olmak, başkaları tarafından önemsenme duygusunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu süreç daha sonraları başkalarını anlama çabasına da yol açmakta bu nedenle bireyler değişik koşullarda farklı duygu ve düşünceler içine girerek onların yaratıcılıklarının geliştiği düşünülmektedir. McCaslin (1990) ve Courtney'in (1989) tarafından yapılan araştırmalarda yaratıcı dramaya dönük tutumlar ile empatik eğilimler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Türkiye'de yaratıcılık ile empati becerileri arasındaki ilişkileri ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırmamızda ahlaki olgunluk ile yaratıcılık arasında da anlamlı ancak düşük bir ilişki gözlenmiştir. Ahlak, daha önceden de bahsedildiği gibi toplumun iyi ya da kötü olarak ifade ettiği davranış kalıplarıdır. Eğitimin ve okulun amaçları sadece akademik olarak başarılı olan bireyler yetiştirmek değil aynı zamanda iyi ahlaklı insanlar yetiştirmektir. Ahlak eğitiminde temel amaç ise, vicdanı ile hareket edebilen ve davranışlarını bu şekilde yönlendirebilen insanlar yetiştirmektir (Kaya, 1997). Bu bağlamda kendi vicdanına göre özgür yargıda bulunmak ve davranmak genel olarak toplumsal yaşamda gözlenen davranış kalıplarından farklıdır. Ahlaki olgunluğa sahip olmak bu farklılığı derinleştireceğinden bu niteliklere sahip çocukların daha yaratıcı oldukları düşünülmektedir. Ahlaki olgunluk ve yaratıcılık ilişkisini konu alan bir araştırmaya literatürde rastlanmamıştır. Ancak üstün zekalı öğrencilerin değer kavramına yönelik algılarına dair araştırmalar bulunmaktadır (Topcu, 2015). Topcu'nun araştırmasında (2015) Üstün yetenekli öğrencilerin çevrelerinde bulunan insanlarda görmek istedikleri özellikler arasında ilk sırada "dürüstlük" değerinin olduğu görülmüştür. Devamında "saygı", "hoşgörülü olmak", "güven", "iyi bir insan olmak" ve "yalan söylememek" değerleri gelmektedir. Bu araştırmada öğrencilerin değer tanımlamalarında değerleri ahlak olarak tanımlayan öğrencilere rastlanmış olup öğrencilerin bazılarının "Değer benim için her insanın belli ölçüde sahip olması gereken genel ahlak kurallarıdır.

Değerler her ne kadar düzeyi toplumdan topluma değişse de evrenseldir” şeklinde ifadeleri olduğu gözlenmiştir. Bu da yaratıcılık açısından üstün kabul edilen ve tanınan çocuklarda ahlaki değerlerin önemsendiğini göstermesi açısından önemlidir.

Araştırma verilerine göre “Hayal Kurma” ve “Risk Alma” alt ölçeklerinden erkeklerin ortalama puanları kız öğrencilerden daha yüksektir. “Merak” ve “Karmaşıklık” alt ölçeklerinde cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gözlenmemektedir. Erkek çocukların aile içinde yetiştirme koşulları ve toplumsal beklentiler düşünülürse risk alma girişimlerinde kızlara göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olmaları beklendik bir durumdur. Araştırma bulgularına göre erkek çocuklar kız çocuklara göre daha fazla hayal kurma eğilimindedirler. Bununla birlikte “Merak ve Karmaşıklık” alt ölçeklerinde cinsiyete göre farklılıklar gözlenmemiştir.

Yaratıcılığın cinsiyete göre değişme gösterip göstermediğine dönük araştırma sonuçları farklı sonuçlar vermektedir. Türkiye’de yapılan araştırma sonuçlarına göre küçük yaş gruplarında cinsiyet ile yaratıcılık arasında anlamlı ilişkiler gözlenmemektedir (Aral ve Yaşar, 2010; Süzen, 1987; Öncü, 2010). Öztunç (1999) tarafından yapılan araştırmaya göre öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri kızların lehine anlamlı bulunmuştur. Kaufman (2006) tarafından yapılan bir araştırmada da yaratıcılığın bazı boyutlarında erkeklerin, bazı boyutlarında ise kızların daha yüksek yaratıcılığa sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yine Arslan ve Kabasakal (2013) tarafından yaratıcılıkla ilişkili sayılabilecek olan ve ergenlerin problem çözme becerileri ile ilgili yapılan bir araştırmada ise Ergenlerin problem çözme becerileri cinsiyet açısından incelendiğinde, ergenlerin problem çözme becerilerin kişisel kontrol boyutundan almış oldukları puan ortalamasının kızlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre okulda sosyal ve kültürel faaliyetlere sürekli katılan öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri daha yüksektir. Öğrencilerin eğitim öğretim etkinliklerinde kendi ilgi ve yetenek alanlarına göre farklı etkinlikler içinde yer alması onların meraklı olma eğilimlerini artırmakta hayal kurma güçlerini geliştirmekte ve risk alma özelliklerini artırmaktadır. Bununla birlikte araştırma sonuçları kültürel ve spor faaliyetlerine katılmanın öğrencilerin ahlaki olgunluğunu ve empati becerilerini de artırmaktadır.

Araştırma’da öğrencilerin kardeş sayısı ve kardeş sırası ile yaratıcılık özellikleri arasında anlamlı ilişkiler gözlenmemiştir. Cicirelli (1967) tarafından yapılan bir araştırmada da kardeş sayısının fazla olması ile yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öztunç (1999) tarafında yapılan başka bir araştırma sonucuna göre de kardeş sayısının fazlalığının yaratıcılığın esneklik boyutu üzerinde olumlu ve anlamlı fark yarattığını ortaya koymaktadır.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre empati, ahlaki olgunluk, akademik başarı ve öğrencilerin sosyo-kültürel çalışmalar içinde olması ile yaratıcılık arasında ilişkiler gözlenmiştir. Bu bağlamda okul etkinliklerinde öğrencilerin empati becerilerini geliştirecek uygulamalar yapılmalı, öğrencilerin ahlaki olgunluklarını sağlamak ve bunu artırmak için eğitim müfredatında değerler eğitimine yer vermeli, başarılı olan öğrencilerin performansları ödüllendirilerek başarılı olma girişimleri desteklenmelidir. Bununla birlikte okullarda eğitim öğretim etkinliklerinin yanı sıra sosyo kültürel faaliyetlere daha fazla önem vermek önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmann, J. S., & Glock, M. D. (1971). *Evaluating pupil growth: Principles of tests and measurements*. Allyn and Bacon.

- Ai, X. (1999). Creativity and academic achievement an investigation of gender differences. *Creativity Research Journal*, 12(4), 329-337.
- Aral, N. & Yaşar, E. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3 (2): 201-209.
- Arseven A. ve Yeşiltaş E. (2016). Üstün yetenekli öğrencilerin ve üstün yetenekli olmayan akranlarının öğrenme stillerinin karşılaştırılması. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 11/2 Winter 2016, p. 67-84, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9401> , Ankara-Turkey
- Arslan G. Ve Kabasakal Z. (2013). Ergenlerin problem çözme becerileri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/6 Spring 2013, p. 33-42, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, Ankara-Turkey
- Arthur, T. J. (1979). *Çocuk psikolojisi*. (Çev: Gülseren Günce). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. No.79, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aydın, A. (2003). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Aydın, Ö. (2008). *Sorumluluk ve yardımseverlik odaklı karakter eğitimi programının 7. Sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi*. Pegem Yayıncılık. Ankara.
- Carter, V. & Good, E. (1973). *Dictionary of education*. 4. Baskı. New York: McGraw Hill Book Company.
- Cicirelli, V. (1967). *Sibling constellation, creativity, IQ, and academic achievement*. <http://www.jstor.org/pss/1127304>, (23.12.2010).
- Courtney, R. (1989). Culture and the creative drama teacher. *Youth Theatre Journal*. 3(4),18-23.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim öğrencilerine insani değerler eğitimi verilmesi ve ahlaki olgunluk ölçeği ile eğitimin sınanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Donald, W. C. (1985). *Meslek intiharı, yaratıcı yetenek ve özellikleri*. İlgı Yayınları, İstanbul.
- Dökmen, Ü. (1995). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık (2.Baskı), İstanbul.
- Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1990). Empathy: Conceptualization, measurement, and relation to prosocial behavior. *Motivation and Emotion*, 14(2), 131-149.
- Erdoğan, M. Y. (2005). *Williams yaratıcılık değerlendirme ölçeği'nin uyarlanması ve yaratıcılık ile algılanan öğretmen davranışları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, M. Y. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 95-106.
- Freund, P. A., & Holling, H. (2008). Creativity in the classroom: A multilevel analysis investigating the impact of creativity and reasoning ability on GPA. *Creativity Research Journal*, 20(3), 309-318.
- Gardner, H. (1978). *Developmental psychology*. Boston 128-135.

- Julian, C. & Stanley, K. D.(1972). *Educational and psychological measurement and evaluation*. 50. Baskı New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Kaufman, J. C. (2006). Self-reported differences in creativity by ethnicity&gender. *Applied Cognitive Psychology*,20:1065-1082.
- Kaya, M. (1997). Kişilik özelliklerinin ahlak yargısı üzerindeki etkisi. *Marmara Üniversitesi Din Eğitimi Araştırma Dergisi*, sayı 4.
- Kontaş H., Ünişen A. ve Sürücü M. (2016). Üstün yetenekli öğrencilerin problem çözme becerileri ve kariyer gelişimi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/3 Winter 2016*, p. 1569-1586, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9223>, Ankara-Turkey
- Kulaksızoğlu, A. (1995). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Lickona. T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books. New York. p.51.
- Lickona, T. (1977). *An Integrated Approach to Moral, Value and Civic Education With Adolescents: An Analysis of Current Theory and Praticce and Recommendations for program Implementation*. ED.
- Mabaçoğlu, M. (1997). *İlköğretim döneminde ahlak eğitimi*. 3. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- May, T. (1987). *Yaratma cesareti*. Çev. Alper Oysal, Metis yayımları, İst., 1.Basım, s.34-36.
- Morgan, C. T. (1986). *Introduction to psychology*, New York, McGraw-Hill.
- Okutan, N. Ş. (2012). *Karma ve izole yaş gruplarında verilen okul öncesi eğitimin 4-6 yaş grubu çocuklarının gelişim özellikleri ve yaratıcılık performanslarına etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Yönetimi ABD, Konya.
- Öncü, T. *Anasınıfı (6 Yaş) düzeyindeki çocukların şekilsel yaratıcılıklarının cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması*. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1052/12715.pdf>, (14.11.2010).
- Öztunç, M. (1999). *Yaratıcı düşünme üzerine ailenin etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Sarı, H. (1998). *Lise yöneticilerinin sorun çözmede yaratıcılığı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Sungur, N. (1992). *Yaratıcı düşünce*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*, 2. Baskı, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Süzen, D. (1987). *İlkokul 5. sınıf öğrencilerinde yaratıcı düşünme yeteneği ile benlik kavramı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şeneri, M. G. (1995). Yaratıcılık konusundaki yanlışlar doğrular. *Anahtar Dergisi*,7,43. İstanbul.
- Topcu S. (2015). Üstün zekâlı öğrencilerin değer kavramına yönelik algıları: Elazığ bilim ve sanat merkezi örneği. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 10/11 Summer 2015*, p. 1449-1470, ISSN: 1308-2140,

www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8436> ,
Ankara-Turkey

- Torrance, E. P. (1962). *Guiding creative talent* . New York: Prentice Hall , Inc.
- Torrance, E. P. (1965). *Rewarding creative behavior: Experiments in classroom creative*. Englewood Cliffs, N. J. Prentice Hall.
- Vexliard, A. (1966). Yaratıcılık teorileri ve eğitim. (Çev.N. Hızır). *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Araştırmaları Dergisi*, (6), 107-127.
- Wolman, B. (1973). *Dictionary of behavioral science*. New York:Van Nostrand Company.
- Yavuzer, H. (1996). *Yaratıcılık*. İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, A. (2003). *Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.